

Vznikne někdy evropská federace?

Nikdo to neví – ale poprvé po desetiletích je to vážná otázka: kvůli válce, americké nejistotě a rozšiřování Unie. Cesta by vedla přes změnu smluv a referenda.

Ještě před pár lety patřila evropská federace do učeben politologie. V roce 2026 o ní mluví český prezident jako o „téměř nevyhnutelném scénáři“ a česká vláda ji veřejně odmítá – což je, ať si o obou postojích myslíte cokoli, známka, že se z akademické otázky stala politická. Tady je strážlivý přehled, kde věc stojí.

Kde to dnes stojí

Evropský parlament v listopadu 2023 schválil formální návrh na změnu smluv – méně jednomyslnosti, silnější společné instituce – a vyzval ke svolání konventu. Od té doby návrh leží u členských států, kterým se do něj většinově nechce. Zároveň ale Unie řeší praktický problém, který otázku vrací na stůl: chce přijmout Ukrajinu a další země, a systém, kde každý z třiceti pěti států může vetovat cokoli, si nikdo rozumný nedovede představit. K tomu přibyl druhý tlak: obrana. Válka na východě a nejistota kolem americké ochrany donutily Evropu zbrojit a přemýšlet, kdo bude obraně velet. Společná obrana je přitom historicky přesně ta věc, kterou konfederace neumějí a federace ano.

Co by muselo nastat

Právně je cesta jasná a dlouhá: konvent za účasti vlád a parlamentů, pak mezivládní konference, pak ratifikace ve všech členských zemích – v mnoha z nich referendem. Kterýkoli stát může celý proces kdykoli zastavit; přesně tak skončila evropská ústava v roce 2005 po francouzském a nizozemském „ne“. Kdo tvrdí, že federaci lze zavést obejitím voličů, nemluví pravdu – a kdo tvrdí, že se chystá potají, také ne.

Proto je nejpravděpodobnější jiná cesta než velký třesk: integrace po vrstvách. Euro a Schengen ukazují vzor – skupina ochotných států jde na před, ostatní se přidávají. Společné nákupy zbraní, společný kapitálový trh, propojená energetika: každá z těchto vrstev může vzniknout bez nového názvu státu. Federace, pokud někdy vznikne, nejspíš nebude vyhlášena – spíš se jednoho dne zjistí, že už z velké části existuje.

Co mluví pro a co proti

Pro: bezpečnostní tlak nikam nezmizí, rozšíření bez reformy nefunguje a mladší generace Evropanů je integraci otevřenější. Proti: vlády se pravomocí nevzdávají rády, populistická vlna sílí v půlce kontinentu a chybí to nejtěžší – pocit jednoho politického národa, bez kterého se federace staví špatně. Česká veřejnost je zdrženlivá: v EU chtějí zůstat tři čtvrtiny Čechů, prohlubovat integraci jen čtvrtina.

Takže vznikne?

Poctivá odpověď: možná, po částech, a ne zítra. Jisté je jen tolik, že rozhodnutí nepadne v Brusele, ale v hlavních městech a u volebních urn – včetně těch českých. Otázka z titulku se tedy dá přeložit: až se ty vrstvy budou skládat, chce být Česko u toho, nebo se dívat zpoza dveří? To není řečnická otázka; je to nejdůležitější česká zahraničněpolitická volba příští dekády.

Všechny otázky →

ČASTÉ OTÁZKY

Kdo dnes evropskou federaci prosazuje?

V Česku o ní jako o pravděpodobném scénáři mluvil prezident Pavel; v Evropě dlouhodobě federalistická hnutí a část Evropského parlamentu, který v listopadu 2023 formálně navrhl změnu smluv. Většina vlád včetně té české je proti.

Co by muselo nastat, aby federace vznikla?

Změna evropských smluv: svolání konventu, dohoda mezi-vládní konference a ratifikace ve všech členských státech – v řadě zemí referendem. Každý jednotlivý krok může kterýkoli stát zablokovat.

Proč se o tom mluví právě teď?

Kvůli třem tlakům najednou: válce na východě, nejistotě americké ochrany a plánovanému rozšíření o Ukrajinu a další země, které dnešní systém jednomyslnosti prakticky vylučuje.

Chtějí Češi evropskou federaci?

Většinově ne. Prohloubení integrace si podle CVVM přeje jen zhruba čtvrtina Čechů, i když tři čtvrtiny chtějí v EU zůstat. Postoje se ale historicky hýbou s bezpečnostní situací.

Může federace vzniknout jen z části států?

Ano, a je to nejdiskutovanější scénář: ochotné státy se integrují hlouběji (jako dnes euro nebo Schengen) a ostatní se připojí později – nebo zůstanou v volnějším vnějším kruhu.

ZDROJE

- Evropský parlament, usnesení o změně smluv (22. 11. 2023) a follow-up
- CNN Prima News / Echo24 (2026): Pavel v Litomyšli, reakce vlády a opozice
- CVVM (08/2025): 27 % pro prohloubení integrace, ~74 % pro členství
- Diskuse o rozšíření a hlasování kvalifikovanou většinou (Rada/EP 2024–2026)